

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Ədəbiyyata və milli irsə münasibətin Heydər Əliyev örnəyi

Ensiklopedik biliyə malik fenomen insan olan Heydər Əliyev milli ədəbiyyatımızı da incəliklərinə qədər bilir və sevirdi. Ulu Öndərin belə bir məşhur fikri var: "Bizim ədəbiyyatımızın xalqımıza etdiyi ən böyük xidmət ondan ibarətdir ki, şairlərimiz, yazıçılarımız öz əsərləri ilə Azərbaycanda, xalqımızda, millətimizdə daim milli hissiyatları oyatmağa çalışmışlar. Milli özünüdörmək, milli oyanış, dirçəliş prosesi xalqımıza birinci növbədə ədəbiyyatdan keçir".

Heydər Əliyevin Azərbaycan filosof-şair və görkəmli dramaturq Hüseyn Cavidə və onun yaradıcılığına olan yüksək ehtiramı da milli ədəbiyyatımıza olan sevgidən, milli-mədəni dəyərlərimizə sıx bağlılıqdan irəliləyirdi.

Ulu Öndər Cavidin bütün külliyyatı ilə tanış idi

Bənzərsiz yaradıcılıq yolu keçərək özündən sonra ölməz əsərlər qoymuş söz ustadlarından olan Hüseyn Cavid əsərləri ilə Azərbaycan dramaturgiyasını istər mövzu, janr, istərsə də xarakter və obrazlar baxımından olduqca zənginləşdirib, ümumbəşəri ideyaların təbliği ilə ədəbiyyatımızın bu sahəsini dar çərçivədən çıxararaq dünya səviyyəsinə ucaldıb.

Cavidin bütün fikirləri ümummillidir, ümumbəşəridir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin dediyi kimi, tariximiz nə qədər yaşayacaqsa Hüseyn Cavidin irsi də o qədər yaşayacaq: "Hüseyn Cavid bizim üçün, doğurdan da, əzizdir. O tariximizdə böyük bir şəxsiyyətdir və böyük bir irs qoyub. Xalqımız, tariximiz nə qədər yaşayacaqsa, Hüseyn Cavidin irsi də o qədər yaşayacaq və xalqımız ondan istifadə edəcək".

1937-ci ilin repressiyaları Cavidin işığını söndürə bilmədi. Çünki bu işıq istedadından, bu istedad isə Tanrıdan gəlirdi.

Belə ədəbiyaşarlıq hər şeydən öncə şairin böyük istedadı, sənətkarlığı, xalqına bağlılığı və heç şübhəsiz ki, ümumbəşəri bədii təfəkkür səviyyəsi ilə əlaqədar idi.

Amansız taleyin övvəlcə Cavid qızı kimi erköyünləşdirdiyi, sonra isə qəddarlıqla küsdürdüyü Turan Cavid inanmırdı ki, kommunist rejiminin repressiyaya uğratdığı bir şəxsiyyət yenidən layiq olduğu səviyyəyə ucala bilər. Yalnız Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi və tez bir zamanda Cavid irsi ilə maraqlanaraq diqqət və qayğı göstərməsi Turan Cavidin onillərdən bəri ümidlərini dirçəltdi. O, Ulu Öndərin atasına qarşı olan bu sevgisindən qürur və minnətdarlıq hissi ilə bəhs edərək xatirələrində yazırdı: "Heydər Əliyev Cavidə çox sevirdi. Demək olar ki, bütün külliyyatı ilə tanış idi. Bilirdi ki, Cavid söz xatirinə misra yazan şair olmayıb. Hər biri bir xəzinə olan külliyyat yaradıb, irs qoyub gedib. Zəngin sərəvət bəxş edib və xəzinədən yararlananlara. Heydər Əliyev də belə qədərbilən, sənətə, hər kəsə layiq olduğu qiyməti verən söz sərrafı idi".

Heydər Əliyev qətiyyətinin təcəssümü

1982-ci ildə Hüseyn Cavidin nəşrinin Sibirdən gətirilərkə doğma vətəninin

də dəfn edilməsi Ulu Öndər Heydər Əliyevin təkə şairə deyil, bütün Azərbaycan ədəbiyyatına və bədii-ictimai fikrinə ehtiramının təcəssümü idi.

Bu əzəmətli planı həyata keçirmək üçün Heydər Əliyev dühası, müdrikliyi, nüfuzu və qətiyyəti lazım idi. Bu baxımdan Ulu Öndər öz zamankı müttəfiq respublika rəhbərlərindən qat-qat yüksək tələb edirdi. Turan xanım da məhz bunu nəzərdə tutaraq deyirdi: "Bu işin çətinliyini göstərmək üçün bir məsələni qeyd etmək istəyirəm. Əgər bu köçürülmə indi olsaydı, bir o qədər təəccüblənmişdik. Çünki artıq müstəqil respublikaylıq, istədiyimizi edə bilərik. Amma o dövrün şəraitini yada salsaq, onda görürük ki, belə mümkünsüz görünən işi reallaşdırmaq üçün hətta razılıq almağın özü bir məharət tələb edirdi. Görünür, qarşısındakının dili ilə danışmağın özü bir siyasət imiş. Onda bir daha hiss etdik ki, Heydər Əliyev dediyi sözün üstündə axıra qədər dayanacaq qətiyyəti bir şəxsiyyətdir".

Hüseyn Cavid irsinə müstəsna qayğı və diqqəti sonralar da diqqətlə xatırlayan Turan Cavid 2003-cü ildə yazırdı: "Hüseyn Cavidin uzaq Sibirdən doğma Naxçıvana gətirilməsi o dövrdəki sovetlər ittifaqında yeganə hal idi. Onun da səbəkarı daim xalqına, millətinə bağlı olan, ziyalılarına xüsusi məhəbbətlə yanaşan Heydər Əliyev oldu. Təbii ki, belə məsuliyyətli vəzifəni yerinə yetirmək biz fikirləşdiyimiz qədər də asan deyil. Buna mütləq ən yüksək səviyyəli rəhbərlərin razılığı lazım idi. Görünür, Heydər Əliyev belə bir çətin işin öhdəsindən gələcəyinə inanırdı. Ona görə də işini planlı şəkildə həyata keçirmişdi".

Turan Cavid yazır ki, hələ o vaxt cavidsevərlər dahi şairin nəşinin vətənə gətirilməsi kimi böyük cəsarət tələb edən işin öhdəsindən gəldiyinə görə Ulu Öndərə minnətdarlıq etdilər: "Bu, həqiqətən, müqayisəsi, bənzəri olmayan, xalq qarşısında misilsiz bir xidmət kimi həmişə yüksək qiymətləndiriləcək. Onu da xatırlayırıq ki, bunu eşidən digər millətlər də repressiya qurbanları olan böyük şəxsiyyətlərinin, yaxınlarının cənazəsini öz diyarlarına gətirmək istədilər. Lakin qürbətdən doğma elinə qayıdan, doğma torpağa qovuşan təkə Hüseyn Cavid oldu".

Heydər Əliyev Hüseyn Cavidin xatirəsini əbədiləşdirdi

Heydər Əliyev Hüseyn Cavidin xatirəsini əbədiləşdirdi

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Cavid taleyinə münasibəti siyasi liderin, dövlət başçısının mənsub olduğu xalqın klassik irsinə, mənəvi mədəniyyətinə münasibətinin ən parlaq nümunəsidir. Hüseyn Cavidin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi də Heydər Əliyevin xüsusi diqqətində olub. Məhz Ulu Öndərin şəxsi nəzarəti və qayğısı ilə böyük şairin 1996-cı ilin oktyabrında Naxçıvanda əzəmətli məqbərəsi ucaldılıb.

Ulu Öndər 29 oktyabr 1996-cı ildə Naxçıvanda Hüseyn Cavidin məqbərəsinin açılışındakı nitqində demişdi: "Mən çox məmnunam, seviniyəm ki, 15 il bundan əvvəl qəbul etdiyim qərar həyata keçir. Mən sizi də, özümü də bu münasibətlə təbrik edirəm. Hüseyn Cavidin məqbərəsi Naxçıvanın memarlıq tarixində yeni bir səhifədir. Naxçıvanda böyük memarlıq, milli-mədəni abidələrimiz var. Bu abidə də həmin ənənələrin davamıdır. Ümidvaram ki, "Mömu-

nə Xatun" abidəsi kimi bu abidə də əsrlər boyu yaşayacaqdır. Güman edirəm ki, gələcək nəsillər bu günün xatırlayacaq və bu abidəni yaradanları unutmayacaqdır".

Bundan bir neçə il sonra dahi şairin 120 illik yubileyində Hüseyn Cavidin ev muzeyi də açılıb.

Cavid irsinə diqqət və qayğı davam edir

Heydər Əliyev 1995-ci ildə Hüseyn Cavidin məqbərəsinin və ev muzeyinin yaradılmasına həsr edilmiş müşavirədə demişdi: "Bilirsiniz ki, Hüseyn Cavidin həyatı, yaradıcılığı Azərbaycan üçün nə qədər dəyərli, əhəmiyyətli olub, onun qoyduğu ədəbi-mənəvi irs bizim üçün nə qədər əhəmiyyətli və gərəklidir. Eyni zamanda onun həyatı faciəli olubdur. Ancaq bu faciəli dövrlər onun yaradıcılığını Azərbaycan xalqının qəlbindən çıxara bilməyib, yaşadıbdır".

Bəli, Hüseyn Cavid öz ölməz əsərləri ilə adını tarixdə əbədiləşdirmiş sənətkarlardandır. Heydər Əliyev isə bu əbədiliyi tamamlayan, bütövləşdirən, bir daha nadanların hücumuna məruz qalmayacaq hala salan, ona layiq olduğu qiyməti verən və layiq olduğu abidələri ucaldan nadir dövlət rəhbərlərindəndir.

Böyük sənətkarlar ölmür, ölməz əsərləri ilə əbədi həyat əldə edirlər. Cavid də öz cismani ölümü ilə sadəcə yaradıcılığını yarımcıq qoydu. Hüseyn Cavid taleyi Ulu Öndərin böyük fədakarlığı sayısında mənəvi bir sonluqla nəticələndi.

Ümummilli Liderin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev də Hüseyn Cavid irsinə böyük sevgi və hörmətlə yanaşır. Görkəmli dramaturqun 130 illik yubileyinin beynəlxalq səviyyədə keçirilməsi, onun Bakı və Naxçıvanda yerləşən ev muzeylərinə göstərilən yüksək qayğı və diqqət bunun əyani sübutudur.

Ülkər XASPOLADOVA,
"Azərbaycan"